

Тетяна Юрївна Осипова,
 доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри педагогіки,
 Південноукраїнський національний педагогічний
 університет імені К. Д. Ушинського,
 вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ

В статті висвітлено проблему оцінювання результатів навчальної діяльності з китайської мови учнів загальноосвітніх шкіл у сучасній освітній парадигмі. Проаналізовано теоретичні основи оцінювання якості вивчення китайської мови в загальноосвітніх школах; схарактеризовано функційний та формо-видовий спектри реалізації контролю навчальної діяльності з китайської мови учнів загальноосвітніх шкіл; наведено приклади вправ для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів з китайської мови.

Ключові слова: навчальна діяльність, китайська мова, оцінювання навчальних досягнень, контроль, система вправ.

Після проголошення Україною незалежності та признання її Китайською Народною Республікою економіко-політичні, культурні та освітні взаємини між двома країнами значно зміцнилися. Вивчення китайської мови набуло поширення на території України після засідань Спільної українсько-китайської комісії з питань співробітництва у сферах культури й освіти, що відбулися в 2002 та 2009 роках. У цьому зв'язку в Україні вперше з'явилися міжнародні освітні центри («Інститути Конфуція»), ініційовані Державною канцелярією КНР з розповсюдження китайської мови за кордоном, на базі Київського національного лінгвістичного університету, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

На сучасному етапі навчання китайської мови в Україні здійснюється здебільшого у вищих навчальних закладах (як перша і друга іноземна мова), у приватних синологічних центрах та факультативно в загальноосвітніх школах.

Згідно з прогнозами фахівців освітньої сфери в майбутньому тенденція популяризації вивчення китайської мови буде лише посилюватися, і китайська мова буде вивчатися в деяких школах як обов'язковий предмет. Наразі Міністерство освіти і науки України розглядає проекти навчальних програм з таких іноземних мов, як-от: англійська, німецька, французька та іспанська. Програм щодо вивчення китайської мови та, відповідно, програм щодо оцінювання знань, умінь і навичок володіння китайською мовою не існує сьогодні. Тому проблема розробки системи оцінювання якості оцінювання знань учнів загальноосвітніх шкіл з китайською мовою залишається актуальною.

Педагогічна компонента відіграє вирішальну роль у процесі набуття школярами і студентами знань, умінь і навичок у галузі іноземних мов. Педагогічний контроль є єдиною дидактичною і методичною системою перевірки відповідності навчальних досягнень учнів рівням освіти, що

дозволяє виявляти успіхи та недоліки школярів, встановлювати взаємозв'язок між плановим змістом навчання певного предмету та нереалізованими аспектами, прогнозувати подальші методичні кроки з удосконалення конкретних аспектів тощо.

Проблемі визначення мети, об'єкту, функцій, видів, форм і засобів контролю знань, умінь і навичок учнів з іноземних мов присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: змісту і формі розробки тестових завдань з іноземної мови в середній школі (О. Коваленко, В. Коккота, С. Ніколаєва, О. Петрашук, І. Рапопорт, Р. Сельг, І. Соттер, Н. Чорна, Л. Якубовська та ін.); контролю іншомовно-мовленнєвої компетенції учнів (В. Скалкін, В. Слободчиков та ін.); принципам і функціям контролю навичок іншомовної мовленнєвої діяльності (Л. Лисенко, О. Онопрієнко, О. Петрашук та ін.). Відзначимо, питання поаспектного навчання китайської мови в загальноосвітніх школах лінгводидакти розглядали фрагментарно: навчання граматики китайської мови (О. Бігич, М. Сушко); зв'язного монологічного мовлення (Н. Дьоміна, І. Кочергін та ін.); ієрогліфіки та китайської писемності (А. Кондрашевський, В. Щичко та ін.); культурологічних феноменів (І. Баранов, К. Тертіцький та ін.). Проте сфері оцінювання знань і умінь учнів середніх шкіл саме з китайської мови приділено недостатньо уваги. З огляду на вищезазначене метою статті є специфікувати теоретичні основи оцінювання якості навчання китайської мови в загальноосвітніх школах в умовах сучасної освітньої парадигми. Досягнення мети уможливується через розв'язання конкретних завдань:

1. схарактеризувати лінгвістичні особливості контролю навчальної діяльності з китайської мови учнів загальноосвітніх шкіл;
2. запропонувати приклади вправ для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів з китайської мови.

Задля виявлення теоретичних засад оцінювання знань і умінь учнів ними оперувати в межах китайської мови (об'єкти контролю) розглянемо

функційний спектр контролю у визначеному контексті як складник системи, тобто функцію зворотного зв'язку, оцінку, навчальну і розвивальну функції.

Функцію зворотного зв'язку є основною функцією контролю та має подвійний характер – контроль у напрямку вчителя і контроль у напрямку учнів. Учитель аналізує наявність недоліків учнів, діагностує відхилення у мовленнєвій діяльності учнів, обирає відповідну стратегію і тактики навчання, коригує методичний інструментарій щодо викладання китайської мови (прийоми, способи, методи навчання, підбір вправ, визначення режиму й алгоритму їх виконання тощо). З іншого боку, учні оцінюють інформацію про успішність / неуспішність виконання певної навчальної діяльності, планують свою подальшу іншомовну діяльність.

Оцінна функція актуалізується в ході оцінювання результатів виконання учнями навчальних завдань, що дає змогу виявити певний рівень володіння китайськомовною мовленнєвою діяльністю, є вектором для учнів у подальшій діяльності з опанування китайською мовою та офіційним показником успішності навчання.

Навчальна функція контролю реалізується на базі опрацювання набутих навичок і вмінь оперувати засвоєним мовним і мовленнєвим матеріалом у процесі виконання контрольних завдань через здійснення конкретних мовленнєвих дій, у ході яких маніфестуються відповідні мовленнєві вміння і навички, і процес навчання продовжується завдяки їх закріпленню та вдосконаленню.

Розвивальна функція контролю передбачає розвиток індивідуально-психологічних особливостей учнів, що функціонують під час виконання ними контрольних завдань: слухова, зорова, оперативна пам'ять, гнучкість мислення, фонематичний слух тощо. У процесі контролю відбувається формування специфічних навичок самоадміністрування, самодисципліни та відповідальності, що сприяє підвищенню мотивації до вивчення китайської мови.

Успішність реалізації функційного апарату контролю результатів навчальної діяльності з китайської мови учнів загальноосвітніх шкіл уможливорюється при наявності таких якісних властивостей: цілеспрямованість, репрезентативність, об'єктивність та систематичність.

За Н. Талізінюю, [2] видовий спектр контролю, притаманний рівню загальноосвітніх шкіл, охоплює три основних категорії: поетапний, поточний, підсумковий. Поетапний контроль допомагає отримати відомості про початковий рівень пізнавальної діяльності учнів / студентів та попередні дані перед вивченням окремих тем, що дає змогу адаптувати навчальний процес до особливостей контингенту. Поточний контроль призначений для моніторингу та керування процесом засвоєння знань і навичок учнів в оволодінні змістом предмета; підсумковий – для

підведення підсумків і оцінювання якості сформованості комплексних умінь.

Згідно з наказом МОН України №371 від 05.05.2008 року про Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, видами оцінювання навчальних досягнень учнів є поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна атестація.

Трансформуємо офіційно затверджені види контролю в площину навчання китайської мови в загальноосвітній школі.

Поточне оцінювання корелює з процесом встановлення досягненнями учнів в оволодінні китайською мовою (фонологічний, лексичний, граматичний, стилістичний, орфографічний рівні), знаннями про культурологічні реалії КНР, уміннями і навичками відповідно до вимог навчальних програм (з урахуванням особливостей накреслення і декодування ієрогліфів) у ході поурочного вивчення теми. Саме знання, навички і вміння учнів, самостійність оцінних суджень, досвід творчої діяльності та емоційно-етичне ставлення до навколишньої дійсності є об'єктами поточного контролю. Серед провідних форм поточного контролю виокремлюємо такі: індивідуальне, групове та фронтальне опитування; робота з діаграмами, графіками, таблицями, схемами; виконання учнями різного типу контрольних робіт; взаємоконтроль учнів у парах і групах; самоконтроль тощо.

Тематичне оцінювання навчальних досягнень стосується основних результатів вивчення теми (граматичної; лексико-ієрогліфічної; усної в межах певної тематики з використанням нової лексики, граматики тощо) на підставі результатів опанування учнями матеріалу впродовж її вивчення з урахуванням поточних оцінок, різних видів аудиторної та позааудиторної роботи (практичних, лабораторних, самостійних, творчих, контрольних робіт).

Оцінка за семестр (чверть) складається з оцінок, отриманих за кожний тематичний контроль, а за рік – на основі семестрових (оцінок за чверть).

У цьому зв'язку специфікуємо провідні форми контролю за оцінюванням якості вивчення китайської мови учнями загальноосвітніх шкіл за критеріями: - кількість учнів, залучених до контролю (індивідуальний, фронтальний); - характер оформлення відповіді (усний, письмовий, комбінований); - використання рідної мови (одномовний, двомовний).

Засобами контролю вважаємо спеціально розроблені контрольні завдання, що включають чітку інструкцію щодо їх виконання і мовний та мовленнєвий матеріал, що підлягає контролю, із залученням саме тих мовленнєвих умінь і навичок, що мають актуалізуватися в ході виконання завдань.

Як приклад компонента загальної системи контролю знань і вмінь учнів початкових класів з володіння китайською мовою обираємо тематичний контроль за комплексним характером, що охоплює лексичну тему «Моя родина» (我家), що охоплює граматичну тему «Теперішній час», граматичні

структури з дієсловом 有 і 是, присвійні займенники. Розглянемо деякі вправи.

А. Фонематичний рівень.

Вправа 1. *Мета:* перевірити фонетичні знання і навички. *Тип вправи:* мовно-мовленнєва, рецептивна. *Інструкція:* прослухайте слова та оберіть правильний варіант їх запису пінїнем. Запишіть обрані слова ієрогліфами.

jiā – jiá	shí – shì	xìng – xīng
xiéxí – xuéxì	yǒu – yòu	zuò – zuō

Б. Лексичний рівень.

Вправа 2. *Мета:* перевірити лексичні знання і навички. *Тип вправи:* мовно-мовленнєва, рецептивна. *Інструкція:* вставте в пропуски пропущені слова, які підходять за змістом.

1. 我 _____ 大伟.
2. 我家有 _____ 口人: __, ____, ____, ____.
3. 我妈妈是 _____.
4. 我 _____ 是大夫.
5. 我 _____ 打足球 和 _____.

В. Граматичний рівень.

Вправа 3. *Мета:* перевірити граматичні знання і навички. *Тип вправи:* передмовленнєва, рецептивна. *Інструкція:* відкоригуйте помилки, якщо це потрібно.

1. 他的家在大学旁边。
2. 你有认真的学生。
3. 我哥哥不在司机。
4. 父母工作很忙。
5. 我常常是家休息。

Г. Мовленнєвий рівень.

Вправа 4. *Мета:* перевірити вміння діалогічного мовлення. *Тип вправи:* мовленнєва, продуктивна. *Інструкція:* обговоріть з партнером подану тему «我爸爸喜欢运动» (дівчата) / «我妈妈是好人» (хлопчики).

Отже, вищенаведені вправи репрезентують можливі засоби перевірки знань, умінь і навичок учнів загальноосвітніх шкіл з китайської мови на лінгвістичному рівні. За умови розробки відповідних вправ, що складатимете систему з вищенаведених чотирьох блоків і представлятимете різні форми контролю, можна забезпечити якість перевірки результатів навчання за всіма видами

контролю, передбачених нормативними освітніми документами.

Перспективним вважаємо подальші дослідження і розробки комплексного формату реалізації оцінювання результатів навчальної діяльності з китайської мови учнів загальноосвітніх шкіл у сучасній освітній парадигмі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України, спецвипуск. – №5. – 20 січня 2004 р., – 79 с.
2. Талызина Н. Ф. Теоретические основы контроля в учебном процессе / Н. Талызина. – М. : Знание, 1983. – 96 с.
3. Сюэмэй Дай. 300 грамматических правил китайского языка / Сюэмэй Дай. – Москва : Восток-Запад, ВКТ, 2008. – 288 с.

Татьяна Юрьевна Осипова,

*доктор педагогических наук, профессор,
профессор кафедры педагогики,*

*Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

СИСТЕМА ОЦЕНИВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО КИТАЙСКОМУ ЯЗЫКУ УЧЕНИКОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЕ

В статье освещается проблема оценивания результатов учебной деятельности по китайскому языку учеников общеобразовательных школ в современной образовательной парадигме.

Проанализированы теоретические основы оценивания качества изучения китайского языка в общеобразовательных школах в плане оценивания знаний, умений и навыков учащихся по китайскому языку.

Выявлено, что педагогическая компонента играет решающую роль в процессе приобретения школьниками и студентами знаний, умений и навыков в области иностранных языков. Педагогический контроль является единственной дидактической и методической системой проверки соответствия знаний

учащихся уровням образования, позволяет выявлять успехи и недостатки школьников, устанавливать взаимосвязь между плановым содержанием обучения определенному предмету и нереализованными аспектами, прогнозировать дальнейшие методические шаги по совершенствованию конкретных аспектов и т. п.

В работе охарактеризованы функциональный и формо-видовой спектры реализации контроля учебной деятельности по китайскому языку учеников общеобразовательных школ. Функциональный спектр контроля в заданном контексте представлен как составляющая системы через функцию обратной связи, оценочную, учебную и развивающую функции. Основные виды контроля коррелированы с нормативной образовательной базой Украины, а именно такими видами: текущий, тематический, семестровый, годовое оценивание и государственная аттестация. Специфицированы ведущие формы контроля за оценкой качества изучения китайского языка учащимися общеобразовательных школ по критериям: индивидуальный и фронтальный; устный, письменный, комбинированный; одноязычный, двуязычный. Приведены некоторые примеры упражнений для тематического оценивания учебных достижений учеников по китайскому языку.

Перспективными выделены дальнейшие исследования и разработки комплексного формата реализации оценки результатов учебной деятельности по китайскому языку учащихся общеобразовательных школ в современной образовательной парадигме Украины.

Ключевые слова: учебная деятельность, китайский язык, оценивание учебных достижений, контроль, система упражнений.

Osipova Tatyana Yuryevna,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Pedagogy,
South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine

THE ASSESSMENT SYSTEM OF THE RESULT OF SECONDARY SCHOOLCHILDREN'S EDUCATIONAL ACTIVITY IN THE CHINESE LANGUAGE WITHIN THE MODERN EDUCATIONAL PARADIGM

The article is devoted to the problem dealing with the assessment of the result of secondary schoolchildren's educational activity in the Chinese language within the modern educational paradigm.

Theoretical basics of the assessment regarding the quality of mastering the Chinese language in general secondary schools in terms of assessing the knowledge, abilities and skills of students in the Chinese language have been analyzed. It has been revealed that a pedagogical component plays a significant role in the process of student's acquisition of knowledge and skills in the field of foreign languages. Pedagogical control is the only didactic and methodical system enabling teachers to check the compliance of students' knowledge with the levels of education; it reveals the successes and shortcomings of schoolchildren, establishes the relationship between the planned content of teaching a particular subject and unrealized aspects, predicts further methodological steps to improve specific aspects, etc. Functional, form- and type-related ranges of control realization of the secondary school pupils' educational activity involving the Chinese language have been characterized. The functional range of the designated control is represented through these functions: feedback-oriented, evaluation-centred, educational and developing functions. The main types of control are correlated with the normative educational standards of Ukraine: current control, semester (term) control, academic year evaluation and state attestation. The leading forms of the control under study are determined according to particular criteria: individual and frontal; oral, written, combined; monolingual, bilingual. Some samples of exercises for thematic assessment of pupils' achievements in the Chinese language have been presented.

The perspectives of further research is seen in the study and elaboration of a complex framework which could allow teachers to assess the results of secondary school pupils' outcomes within the educational activity connected with mastering Chinese in Ukraine's modern educational paradigm.

Key words: educational activity, the Chinese language, assessment of educational achievements, control, a system of exercises.

Подано до редакції: 30.03.2017 р.

Рекомендовано до друку: 15.04.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Бозуш